

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.025.06.2019

Beata Wójcik
Dyrektor
Szkoły Podstawowej im. Małych Zesłańców Sybiru
w Radziszewie
ul. Szczecińska 54
74-100 Gryfino

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/078 – Profilaktyka wad postawy u dzieci i młodzieży w szkołach publicznych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa im. Małych Zesłańców Sybiru w Radziszewie ¹ Radziszewo, ul. Szczecińska 54, 74-100 Gryfino
Kierownik jednostki kontrolowanej	Beata Wójcik, Dyrektor Szkoły od 1.09.2015 r. (akta kontroli str. 3-4)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozpoznanie i monitorowanie problemu rozwoju wad postawy uczniów. 2. Tworzenie warunków pobytu uczniów w szkołach ograniczających/minimalizujących czynniki sprzyjające rozwojowi wad postawy. 3. Działanie informacyjne i edukacyjne na rzecz eliminacji ryzyka rozwoju wad postawy.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2019 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych), tj. lata szkolne 2017/2018, 2018/2019 oraz 2019/2020, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli ³ Delegatura w Szczecinie
Kontroler	Adam Milczarek, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/175/2019 z 11.10.2019 r. (akta kontroli str. 1-2)

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

W Szkole, w kontrolowanym okresie, aktywnie działano na rzecz rozpoznawania i monitorowania problemu rozwoju wad postawy uczniów. Podejmowano skuteczne działania w celu stworzenia warunków ograniczających czynniki, które sprzyjają powstawaniu i rozwojowi wad postawy. Prowadzono działania informacyjne i edukacyjne eliminujące ryzyko rozwoju wad postawy ciała.

W Szkole podejmowano skuteczne działania na rzecz lekkich tornistrów. Wszyscy uczniowie mieli bezpłatnie udostępnione miejsca (w klasach lub w szafkach na korytarzu) do pozostawiania podręczników i materiałów szkolnych. Organizacja stanowisk pracy uczniów spełniała wymagania ergonomii.

Zajęcia wychowania fizycznego prowadzone były w wymaganym wymiarze czasu, w formie zajęć klasowo-lekcyjnych. Obejmowały one również zagadnienia z edukacji zdrowotnej, w tym z profilaktyki wad postawy. Dodatkowo dla uczniów ze stwierdzonymi wadami postawy zorganizowano zajęcia gimnastyki korekcyjnej, a dla wszystkich uczniów zajęcia sportowe w ramach Szkolnego Klubu Sportowego.

¹ Dalej: Szkoła.

² Dz. U. z 2019 r., poz. 489, ze zm.; dalej: ustawa o NIK

³ Dalej: NIK.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

W Szkole zapewniono uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej, wyposażonego w odpowiedni sprzęt do wykonywania testów przesiewowych. W 2016 r. zawarto wieloletnie porozumienie na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej przez pielęgniarkę szkolną dla wszystkich uczniów. W kontrolowanym okresie testy przesiewowe wykonywano dla 100% dzieci z roczników objętych bilansem zdrowia.

Informacje w zakresie eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy przedstawiane były zarówno uczniom w trakcie zajęć lekcyjnych, jak i rodzicom w trakcie zebrań z wychowawcą klasy. Informacje w tym zakresie dostępne były również w ogólnie dostępnych gazetkach szkolnych. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród rodziców uczniów wykazały, że podejmowane w Szkole działania profilaktyczne w zakresie wad postawy były wystarczające.

Uwzględniając liczbę uczniów Szkoły niezbędne jest zapewnienie dostępności w Szkole pielęgniarki szkolnej nie mniej niż jeden dzień w tygodniu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozpoznanie i monitorowanie problemu rozwoju wad postawy uczniów.

Opis stanu faktycznego

1.1. Na terenie Szkoły od 25.01.2016 r.⁶, zgodnie z postanowieniami art. 103 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe⁷, funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej⁸. Gabinet ten spełniał wymagania jakie dla tego typu pomieszczeń wynikają z § 11 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą⁹. Posiadał określone w części III załącznika nr 4 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej¹⁰ wyposażenie do przeprowadzania testów przesiewowych. Dyrektor Szkoły wnioskiem z 29.09.2017 r. wystąpił do Wydziału Edukacji i Spraw Społecznych Urzędu Miasta i Gminy w Gryfinie o dofinansowanie wyposażenia istniejącego już gabinetu profilaktyki zdrowotnej. Burmistrz Miasta i Gminy Gryfino¹¹ przyznał Szkole dofinansowanie z budżetu gminy w kwocie 1,7 tys. zł. Szkoła wykorzystwała całość otrzymanych środków, w ramach których zakupiono: ciśnieniomierz dla dzieci i dorosłych (dwa mankiety, zasilacz), parawan medyczny dwuczęściowy metalowy, stolik zabiegowy z miskami, torbę przeciwwstrząsową z wyposażeniem.

(akta kontroli str. 5-20)

W związku z wejściem w życie od 12.09.2019 r. ustawy z dnia 12 kwietnia 2019 r. o opiece zdrowotnej nad uczniami¹², w Szkole do dnia zakończenia czynności kontrolnych NIK, tj. 25.11.2019 r., nie podejmowano nowych działań związanych z funkcjonowaniem Gabinetu – już w latach wcześniejszych był on udostępniany

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Tj. od dnia dopuszczenia do użytku przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Gryfinie.

⁷ Dz. U. z 2019 r., poz. 1148, ze zm.; dalej: ustawa Prawo oświatowe.

⁸ Dalej: Gabinet.

⁹ Dz. U. z 2019 poz. 595.

¹⁰ Dz. U. z 2019 poz. 736, ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych.

¹¹ Na podstawie zarządzenia z 30 listopada 2017 r. nr 0050.142.2017 w sprawie zmiany budżetu Gminy Gryfino na 2017 r.

¹² Dz. U. z 2019 poz. 1078; dalej: ustawa o opiece zdrowotnej nad uczniami.

nieodpłatnie. Natomiast w związku z obowiązkiem zapewnienia gabinetu dentystycznego – Dyrektor zgłosił Szkołę m.in. do usług stomatologicznych świadczonych przez tzw. dentobusy¹³.

(akta kontroli str. 5, 21-24)

1.2. Dyrektor Szkoły zawarł 2.01.2016 r. z Zakładem Medycyny Szkolnej w Gryfinie¹⁴ porozumienie o współpracy, na podstawie którego miały być realizowane od 1.01.2016 r. świadczenia gwarantowane pielęgniarki szkolnej (lub higienistki szkolnej), zgodnie z warunkami kontraktu zawartego przez Zakład z Narodowym Funduszem Zdrowia – Zachodniopomorskim Odziałem Wojewódzkim w Szczecinie¹⁵. Faktyczne rozpoczęcie wykonywania ww. świadczeń nastąpiło po 25.01.2016 r., po ustaleniu przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego, iż gabinet profilaktyki zdrowotnej spełnia określone przepisami wymagania. Następnie w celu realizacji ww. porozumienia 25.01.2016 r. pomiędzy Szkołą, a Zakładem zawarto na czas nieokreślony¹⁶ umowę nieodpłatnego użyczenia istniejącego na terenie szkoły gabinetu profilaktyki zdrowotnej. W latach szkolnych 2017/2018 oraz 2018/2019 objęto opieką pielęgniarki szkolnej 100% uczniów¹⁷.

(akta kontroli str. 8-13, 25-26, 28, 71)

W latach szkolnych 2017/2018 – 2018/2019 liczba uczniów Szkoły wynosiła odpowiednio: 94 i 99. W obecnym roku szkolnym w Szkole jest 98 uczniów.

(akta kontroli str. 35, 41, 71, 186-187)

Zgodnie z ust. 2.4. załącznika nr 4 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej¹⁸ w szkołach podstawowych, w których liczba uczniów nie przekracza 250 osób, dopuszcza się dostępność pielęgniarki lub higienistki szkolnej w szkole nie mniej niż jeden raz w tygodniu, nie mniej niż cztery godziny dziennie.

W okresie objętym kontrolą pielęgniarka szkolna zatrudniona w Zakładzie wykonywała gwarantowane świadczenia medyczne w Szkole dwa razy w miesiącu (co drugą środę) w wymiarze po osiem godzin.

(akta kontroli str. 30)

Kierownik Zakładu¹⁹ poinformował, że: (...) *nie ma takiej możliwości, aby pielęgniarka zatrudniona na etacie w ciągu jednego dnia przemieściła się pomiędzy dwoma szkołami pracując w każdej z nich po cztery godziny (...). Za zgodą i wiedzą dyrektorów tych małych dwóch szkół jest to więc zorganizowane w ten sposób, że pielęgniarka jest tam obecna cały dzień ale zamiennie: w jednym tygodniu w SP Radziszewo, w następnym tygodniu w SP Żabnicy.*

(akta kontroli str. 27, 30, 192-193)

Dyrektor wyjaśnił, iż: *Harmonogram wykonywania gwarantowanych świadczeń medycznych był przedmiotem dyskusji pomiędzy dyrektorem szkoły, który proponował świadczenie usług w placówce zgodnie z rozporządzeniem w sprawie świadczeń gwarantowanych, czyli jeden raz w tygodniu, a Kierownik Zakładu, która proponowała osiem godzin co dwa tygodnie. Kierownik Zakładu tłumaczyła takie rozwiązanie organizacją pracy pielęgniarki szkolnej, której wyznaczyła do obsługi dwie placówki: SP w Żabnicy i SP w Radziszewie i dojazdami z nimi związanymi.*

¹³ Planowany termin wykonania ww. usług zaplanowany został na 22.11.2019 r.

¹⁴ Dalej: Zakład.

¹⁵ Dalej: NFZ.

¹⁶ Tj. na czas trwania kontraktu Zakładu z NFZ.

¹⁷ Tj. 94 uczniów w roku szkolnym 2017/2018, 99 uczniów w roku szkolnym 2018/2019.

¹⁸ Dz. U. z 2019 r., poz. 736; dalej: rozporządzenie w sprawie świadczeń z zakresu POZ.

¹⁹ Informacja pozyskana na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

Stąd Dyrektor poczynił starania w poszukiwaniu innego zakładu medycznego, ale nie znalazł innej jednostki medycyny szkolnej, który mógłby ewentualnie świadczyć usługi medyczne dla uczniów szkoły w Radziszewie. Wobec powyższego Dyrektor Szkoły przystał na warunki zaproponowane przez Kierownika Zakładu.

(akta kontroli str. 31, 197)

W trakcie czynności kontrolnych Dyrektor Szkoły wystąpiła do Zakładu z wnioskiem o zorganizowanie wykonywania gwarantowanych świadczeń medycznych w Szkole, co najmniej raz w tygodniu, nie mniej niż cztery godziny dziennie.

(akta kontroli str. 32)

Zgodnie z załącznikiem nr 4 do rozporządzenia w sprawie świadczeń z zakresu POZ:

- profilaktyczną opiekę zdrowotną nad świadczeniobiorcami na terenie szkoły lub w placówce planuje i realizuje pielęgniarka lub higienistka szkolna (ust. 1),
- pielęgniarka lub higienistka szkolna zapewnia dostępność do świadczeń w wymiarze czasu pracy proporcjonalnym do liczby uczniów objętych opieką oraz planu godzin lekcyjnych (ust. 4).

Kierownik Zakładu²⁰ wskazał, że w roku szkolnym:

- a) 2017/2018 profilaktycznymi badaniami lekarskimi objęto 41 uczniów²¹, z tego u sześciu (14,6% przebadanych) rozpoznano zniekształcenie kręgosłupa (M-41), w tym u trzech stwierdzono schorzenie po raz pierwszy w tym okresie,
- b) 2018/2019 profilaktycznymi badaniami lekarskimi objęto 29 uczniów²² - u żadnego nie rozpoznano zniekształcenia kręgosłupa (M-41).

(akta kontroli str. 33, 35-46, 190)

W zakresie przyjętego trybu informowania Dyrektora Szkoły o stwierdzonych wadach postawy, Dyrektor Szkoły wyjaśnił, iż współpraca z pielęgniarką szkolną dotyczy: *m.in. przedstawiania sprawozdań z działalności medycyny szkolnej, w każdym roku szkolnym (...).*

(akta kontroli str. 47, 191)

W sprawozdaniach tych zawarte były m.in. informacje o liczbie uczniów z zaburzeniami statyki ciała oraz o liczbie uczniów korzystających z gimnastyki korekcyjnej.

(akta kontroli str. 35-46)

1.3. W roku szkolnym 2017/2018 bilansem zdrowia zaplanowano objąć 49 uczniów²³, a w 2018/2019 47 uczniów²⁴. W obu rocznikach wszyscy uczniowie zostali objęci testami przesiewowymi.

(akta kontroli str. 28, 34-46)

1.4. Pielęgniarka szkolna w ramach współpracy ze Szkołą brała udział w posiedzeniach rady pedagogicznej i na zebraniach z rodzicami. Ponadto współpracowała z nauczycielami wychowania fizycznego i prowadzącym gimnastykę korekcyjną poprzez przekazywanie (za zgodą rodziców) pisemnych informacji na tematy wad postawy. Przekazywała uczniom i rodzicom informacje dotyczące terminu przeprowadzania w klasach I - VI profilaktyki próchnicy zębów. Dyrektor wyjaśnił: *Współpraca dyrektora szkoły z pielęgniarką szkolną dotyczy corocznego ustalania harmonogramu wspólnych działań, monitorowania przez*

²⁰ Informacja pozyskana na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

²¹ Tj. 11 uczniów odbywających roczne przygotowanie przedszkolne, 12 uczniów klasy III, 18 uczniów klasy VII.

²² Tj. 8 uczniów odbywających roczne przygotowanie przedszkolne, 7 uczniów klasy III, 14 uczniów klasy VII.

²³ Tj. 11 uczniów odbywających roczne przygotowanie przedszkolne, 12 uczniów klasy III, 8 uczniów klasy V i 18 uczniów klasy VII.

²⁴ Tj. 8 uczniów odbywających roczne przygotowanie przedszkolne, 7 uczniów klasy III, 18 uczniów klasy V i 14 uczniów klasy VII.

pielęgniarkę szkolną potrzeby zakupu jednorazowych szczoteczek do zębów w ramach corocznej akcji fluoryzacji, ewentualnie zauważonych podczas badań bilansowych śladów przemocy w rodzinie, przedstawiania sprawozdań z działalności medycyny szkolnej, w każdym roku szkolnym. Dodatkowo p. pielęgniarka uczestniczy w zajęciach z uczniami w zależności od potrzeb, np. w zajęciach: „Między nami kobietkami”. Wspiera wychowawców w profilaktyce na wielu poziomach i w różnej tematyce.

(akta kontroli str. 33, 47, 48a-48m, 191)

W zakresie współpracy z lekarzem Dyrektor wyjaśnił, iż: Pielęgniarka szkolna w ramach swojej działalności wykonuje badania przesiewowe w rocznikach bilansowych, a bilanse zdrowia wykonywane są przez lekarza POZ, które odbywają się w przychodniach POZ, w miejscu złożenia deklaracji przez rodziców ucznia. W związku z tym może to być kilkudziesięciu lekarzy w różnych punktach POZ. Stąd nie ma bezpośredniego kontaktu dyrektora szkoły z lekarzami sprawującymi profilaktyczną opiekę nad uczniami. Jedynie do szkoły spływały zaświadczenia od lekarzy, w celu zorganizowania dla dzieci zajęć z gimnastyki korekcyjnej.

(akta kontroli str. 47, 191)

Uczniowie, u których stwierdzono zaburzenia układu ruchu, w tym bocznego skrzywienia kręgosłupa zostali objęci zajęciami gimnastyki korekcyjnej (w wymiarze dwóch godzin tygodniowo). Ponadto Dyrektor wyjaśnił, iż: podejmowano działania edukacyjne podczas zajęć z zakresu profilaktyki przeciwdziałania wadom postawy, polegające głównie na stosowaniu przerw śródlekcyjnych, na zwracaniu szczególnej uwagi na postawę dzieci podczas siedzenia, pisania, na częstych przerwach w klasach młodszych, na zabawach ruchowych kształcących prawidłową postawę, przeprowadzaniu zajęć w tych klasach na dywanie z zachowaniem odpowiedniej postawy, na zwiększaniu świadomości wśród uczniów, na możliwości przechowywania przyborów szkolnych i podręczników w szafkach szkolnych (...).

(akta kontroli str. 47-48, 191)

1.5. Współpraca wychowawców klas z rodzicami uczniów w zakresie profilaktyki wad postawy polegała na poruszaniu tego tematu w ramach okresowych zebrań z rodzicami. Wychowawcy przedstawiali na nich m.in. problematykę ciężkich plecaków, przyjmowania nieprawidłowej postawy przez uczniów, nadwagi i braku ruchu u uczniów. W protokołach z zebrań nie odnotowano sformułowania wniosków w tym zakresie.

(akta kontroli str. 49-70)

1.6. Poza obowiązkowymi badaniami bilansowymi w Szkole nie były przeprowadzane dodatkowe badania mające wykrywać u uczniów wady postawy.

(akta kontroli str. 48)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole w kontrolowanym okresie rozpoznawano i monitorowano problem rozwoju wad postawy uczniów oraz zapewniono uczniom możliwość korzystania z Gabinetu wyposażonego w odpowiedni sprzęt do wykonywania testów przesiewowych. Pielęgniarka szkolna wykonała świadczenia gwarantowane, w tym testy przesiewowe, 100% uczniów z roczników objętych bilansem zdrowia. W prowadzeniu profilaktyki wad postawy współpracowano z rodzicami uczniów. Niezbędne jest zapewnienie dostępności pielęgniarki szkolnej nie mniej niż jeden raz w tygodniu.

2. Tworzenie warunków pobytu uczniów w szkołach ograniczających/minimalizujących czynniki sprzyjające rozwojowi wad postawy.

Opis stanu faktycznego

2.1. W arkuszach organizacyjnych na lata szkolne 2017/2018, 2018/2019 oraz 2019/2020 każdorazowo przewidziano organizację zajęć gimnastyki korekcyjnej w wymiarze dwóch godzin tygodniowo. Do udziału w zajęciach w poszczególnych latach zostało zakwalifikowanych 6²⁵, 4²⁶ i 10²⁷ uczniów. Zajęcia prowadzone były przez nauczyciela wychowania fizycznego, który dodatkowo posiadał ukończony kurs kwalifikacyjny gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej.

(akta kontroli str. 72-76)

Zajęcia gimnastyki korekcyjnej odbywały się zgodnie z planem w przeznaczonych do tego sali do gimnastyki korekcyjnej. W zajęciach uczestniczyło średnio 84,42% zakwalifikowanych uczniów w roku szkolnym 2017/2018, 79,23% w 2018/2019 oraz 85% w 2019/2020²⁸.

(akta kontroli str. 76)

Oględziny²⁹ jednych wybranych zajęć gimnastyki korekcyjnej wykazały m.in., że: frekwencja na nich wyniosła 60% (obecnych sześciu uczniów na 10 zapisanych); w trakcie zajęć wykorzystywano lustro korekcyjne, materace, drabinki, piłki lekarskie i urządzenia do ćwiczeń.

(akta kontroli str. 77-80)

W arkuszach organizacyjnych Szkoły³⁰ nie przewidziano organizacji pozalekcyjnych zajęć sportowych. Dyrektor wyjaśnił, że: *pozalekcyjne zajęcia sportowe nie są umieszczone w arkuszu organizacyjnym szkoły z uwagi na to, że zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół³¹ - nie są to obowiązkowe zajęcia edukacyjne, wynikające z rozporządzenia, a ich udział w nich jest dobrowolny.*

(akta kontroli: 81-82, 198)

W Szkole w latach szkolnych 2017/2018-2019/2020 organizowane były pozalekcyjne zajęcia sportowe „SKS” dla klas IV-VIII. Program „Szkolny Klub Sportowy” był działaniem systemowym skierowanym do uczniów szkół podstawowych. Program, którego organizatorem jest Ministerstwo Sportu, miał na celu umożliwienie podejmowania dodatkowej aktywności fizycznej realizowanej w formie zajęć sportowych i rekreacyjnych pod opieką nauczyciela prowadzącego zajęcia wychowania fizycznego. W okresie objętym kontrolą na zajęcia było zapisanych od 18 do 19 uczniów³² (tj. od 18% do 20%), średnia frekwencja na zajęciach wynosiła kolejno dla poszczególnych lat szkolnych: 71,44%, 70,71% oraz 45,67%. Dyrektor wyjaśnił, że: *zajęcia prowadzone w ramach programu SKS odbywają się w wymiarze dwa razy w tygodniu, w 60-minutowych jednostkach treningowych, w grupach minimum 15 osobowych.*

(akta kontroli str. 81-91, 195)

²⁵ W roku szkolnym 2017/2018.

²⁶ W roku szkolnym 2018/2019.

²⁷ W roku szkolnym 2019/2020.

²⁸ Frekwencja liczna do 31.10.2019 r.

²⁹ Przeprowadzone na podstawie art. 39 ustawy o NIK.

³⁰ W latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020.

³¹ Dz. U. z 2019 r., poz. 639.

³² Po 19 w latach 2017/2018 i 2018/2019 oraz 18 w roku szkolnym 2019/2020.

Oględziny³³ wybranych zajęć prowadzonych w ramach „SKS”, wykazały m.in., że odbyły się one planowo, a ich tematem było doskonalenie podstawowych elementów techniki unihokeja. Frekwencja na zajęciach wyniosła 86,67% (obecnych 13 na 15 zapisanych).

(akta kontroli str. 92-95)

2.2. W Szkole lekcje wychowania fizycznego realizowane były w oparciu o „Program nauczania wychowania fizycznego dla ośmioletniej szkoły podstawowej”³⁴ autorstwa Krzysztofa Warchoła³⁵. Program ten przeznaczony był dla I i II etapu edukacji wraz z rocznymi planami pracy i przedmiotowym systemem oceniania.

(akta kontroli str. 96)

W przyjętym programie nauczania zawarte były treści zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego³⁶, w tym w zakresie edukacji zdrowotnej. W ramach zajęć wychowania fizycznego dla klas IV i V³⁷ prowadzone były zajęcia, których tematem były aspekty związane z edukacją zdrowotną, w tym z zachowaniem prawidłowej postawy ciała w różnych sytuacjach życia codziennego. W roku szkolnym 2017/2018 odbyło się łącznie 12 takich zajęć, a w roku szkolnym 2018/2019 sześć zajęć. W roku szkolnym 2019/2020³⁸, do dnia zakończenia czynności kontrolnych NIK, tj. 25.11.2019 r., w dziennikach lekcyjnych brak było zapisów świadczących o realizacji zajęć z edukacji zdrowotnej.

(akta kontroli str. 97-99)

Nauczyciel wychowania fizycznego wskazał: *realizowano treści edukacji zdrowotnej. Mimo, iż w tematach lekcji zapisanych w dziennikach lekcyjnych klas IV, V, VII nie były zawarte sformułowania brzmiące identycznie jak ujęte w podstawie programowej wychowania fizycznego.*

(akta kontroli str. 100-102)

Dyrektor wyjaśnił, iż: *przeprowadzane w ramach zajęć wychowania fizycznego formy działania przewidziane w programie nauczania treści z zakresu edukacji zdrowotnej, w szczególności w zakresie wad postawy są przedmiotem każdej lekcji i są realizowane wraz z innymi treściami programowymi. Tok zajęć przewidziany metodyką wychowania fizycznego przewiduje część wstępną - wprowadzającą, w której uczniowie nastawiani są do świadomego i aktywnego udziału w zajęciach, do nabycia wiedzy i umiejętności w zakresie zasadności dobranych ćwiczeń, które będą przedmiotem zajęć, ich wpływu na kształtowanie poprawnej postawy. W tej części odbywa się też rozgrzewka, która składa się m.in. z działań profilaktyczno-korektywnych, czyli ćwiczeń wpływających na zapobieganie wadom postawy. Po części głównej następuje część końcowa, w której m.in. zachęca się uczniów do wykonywania samodzielnych zadań ruchowych w czasie pozalekcyjnym oraz do aktywnego spędzania czasu wolnego, uczestnictwa w różnych dyscyplinach sportowych itp.*

(akta kontroli str. 103, 198)

2.3. W programie wychowawczo – profilaktycznym na lata 2017-2020 zostały zawarte zadania z zakresu zapobiegania wadom postawy, w tym organizacja

³³ Przeprowadzone na podstawie art. 39 ustawy o NIK.

³⁴ Dalej: program nauczania.

³⁵ Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów 2017 r.

³⁶ Tj. wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 poz. 356, ze zm.).

³⁷ W latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020.

³⁸ Tj. do 15.11.2019 r.

ćwiczeń śródlekcyjnych, zwrócenie uwagi na sposób siedzenia podczas pracy na lekcji, dostosowanie wysokości stolików i krzeseł do wzrostu uczniów. Zagadnienia związane z przyjmowaniem prawidłowej postawy podczas siedzenia, ćwiczeniami korygującymi, zagrożeniami związanymi z wadami postawy zamieszczono także w gazetkach szkolnych, które dostępne były na korytarzu Szkoły oraz w niektórych klasach lekcyjnych.

(akta kontroli str. 107-108, 174-178)

Dyrektor wyjaśnił: *w Szkole, zgodnie z założeniami programu wychowawczo-profilaktycznego realizowane były ćwiczenia śródlekcyjne, a stoliki i krzesła uczniów były dostosowywane do ich wzrostu.*

(akta kontroli str. 47-48, 105, 109-112, 196)

2.4. W badanym okresie w Szkole dla klas IV-VIII³⁹ w arkuszu organizacyjnym przewidziano obowiązkowy wymiar zajęć wychowania fizycznego w wysokości czterech godzin lekcyjnych tygodniowo.

(akta kontroli str. 72)

Zajęcia wychowania fizycznego prowadzone były w roku szkolnym 2017/2018 przez jednego nauczyciela dyplomowanego posiadającego wykształcenie wyższe drugiego stopnia w zakresie wychowania fizycznego i zdrowotnego z oligofrenopedagogiką⁴⁰. W latach szkolnych 2018/2019 oraz 2019/2020 zajęcia wychowania fizycznego prowadziło dwóch nauczycieli, oprócz nauczyciela prowadzącego zajęcia w roku szkolnym 2017/2018, zajęcia prowadził nauczyciel dyplomowany posiadający wykształcenie wyższe drugiego stopnia w zakresie wychowania fizycznego - specjalność nauczycielska.

(akta kontroli str. 72-75, 125)

2.5. W badanym okresie⁴¹ w klasach IV, V i VII zajęcia wychowania fizycznego były prowadzone w formie klasowo-lekcyjnej w wymiarze czterech godzin lekcyjnych tygodniowo. Dyrektor wyjaśnił: *uczniowie naszej placówki oraz ich rodzice poprzez ankiety, wyrazili wolę kontynuowania zajęć w dotychczasowej formie, jako zajęcia wychowania fizycznego, w pełnym wymiarze czterech godzin.* W związku z powyższym w szkole nie przeprowadzano obowiązkowych zajęć lekcyjnych w formie innej niż klasowo-lekcyjnej, w tym również zajęcia nie odbywały się na basenie.

Dyrektor przedstawił uczniom - w formie ankiety - do wyboru następujące zajęcia: zajęcia klasowo-lekcyjne lub zajęcia do wyboru przez uczniów: zajęcia sportowe, zajęcia rekreacyjno-zdrowotne, zajęcia taneczne, turystyka.

(akta kontroli str. 81, 126-131)

2.6. W roku szkolnym 2017/2018 frekwencja uczniów klas IV-VII⁴² na zajęciach wychowania fizycznego wynosiła średnio 85,92%, przy ogólnej frekwencji w Szkole na poziomie 88,20%. Natomiast w roku szkolnym 2018/2019 frekwencja uczniów klas IV-VIII na zajęciach wychowania fizycznego wynosiła średnio 90,98% przy frekwencji ogólnej 89,63%. W obu badanych latach szkolnych w Szkole nie było uczniów posiadających stałe zwolnienie z czynnego udziału w zajęciach wychowania fizycznego, w tym również w związku z niepełnosprawnością ruchową.

(akta kontroli str. 132)

³⁹ W roku szkolnym 2017/2018 szkoła nie prowadziła oddziału klasy VIII.

⁴⁰ Ponadto nauczyciel posiadał skończony kurs kwalifikacyjny gimnastyki - korekcyjno-kompensacyjnej, kurs I i II stopnia masażu leczniczego i klasycznego.

⁴¹ Lata szkolne 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020.

⁴² Szkoła w roku szkolnym 2017/2018 nie prowadziła oddziału klasy VIII.

Kwestia dotycząca frekwencji wychowania fizycznego i aktywnego uczestnictwa w tych zajęciach nie była ujęta w planie nadzoru pedagogicznego, a także nie była objęta ewaluacją wewnętrzną przeprowadzaną przez Dyrektora Szkoły.

Dyrektor wyjaśnił, iż: *w latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 oraz 2019/2020 kwestia dotycząca frekwencji na zajęciach wychowania fizycznego i aktywnego uczestnictwa na tych zajęciach nie była ujęta w planie nadzoru pedagogicznego, ponieważ frekwencja na tych zajęciach jest zadawalająca i jest na wysokim poziomie (ok. 90%). Frekwencja na tych zajęciach jest sprawdzana przez dyrektora szkoły, podczas każdej kontroli dzienników lekcyjnych, dla poszczególnych oddziałów (...).*

(akta kontroli str. 103, 133, 198)

2.7. W Szkole dysponowano własną salą gimnastyczną, która znajdowała się w odległości około 500 m od budynku Szkoły. Dojście do sali prowadziło wzdłuż drogi publicznej i wymagało od uczniów skorzystania ze znajdującego się przy Szkole przejścia dla pieszych. Sala gimnastyczna miała powierzchnię 193,37 m² i była wyposażona m.in. w drabinki, materace, kozły do skoków, piłki lekarskie, skrzynię gimnastyczną, stoły do tenisa, dwa kosze do koszykówki, bramki do unihokeja, piłki do: piłki nożnej, siatkowej, koszykówki, zestaw do unihokeja. W budynku sali gimnastycznej była szatnia oraz dwa ogólnodostępne pomieszczenia sanitarno-higieniczne, tj. dwie toalety z umywalką. Na terenie Szkoły znajdowało się boisko wielofunkcyjne z bieżnią i placem zabaw. W Szkole i w sali gimnastycznej nie było pryszniczy.

(akta kontroli str. 134-136)

W czerwcu 2017 r. Dyrektor wystąpił do Burmistrza Miasta i Gminy Gryfino z wnioskiem o zabezpieczenie środków finansowych na modernizację schodów i terenu wokół budynku Szkoły. Organ prowadzący przeznaczył na ten cel kwotę w wysokości 127,7 tys. zł. Zmodernizowany teren wokół Szkoły służył uczniom do zabaw ruchowych podczas przerw oraz do zajęć lekcyjnych z elementami zabaw ruchowych w klasach I-III. W okresie objętym kontrolą Zachodniopomorski Kurator Oświaty w Szczecinie nie przeprowadzał w Szkole kontroli dotyczącej wyposażenia szkoły w infrastrukturę sportową.

(akta kontroli str. 31, 81, 137-147)

Należąca do Szkoły infrastruktura sportowo-rekreacyjna, tj. boisko wielofunkcyjne wraz z bieżnią oraz plac zabaw w godzinach popołudniowych (tj. po zajęciach lekcyjnych) były dostępne nieodpłatnie dla wszystkich zainteresowanych, w tym dla uczniów Szkoły. Korzystających obowiązywały regulaminy umieszczone przy boisku oraz placu zabaw.

(akta kontroli str. 134, 148-149)

W okresie od 2017 do 2019 r. z infrastruktury sportowo-rekreacyjnej Szkoły okazjnie korzystał wiejski klub sportowy Odrzanka (nieodpłatnie - na wniosek Burmistrza Miasta i Gminy Gryfino) oraz współpracująca ze Szkołą - Ochotnicza Straż Pożarna Radziszewo (nieodpłatnie). Udostępnianie infrastruktury podmiotom trzecim nie wpływało na organizowane dla uczniów dodatkowe zajęcia sportowe w ramach programu „Szkolny Klub Sportowy”.

(akta kontroli str. 81-82)

2.8. Szkoła w okresie objętym kontrolą brała udział w siedmiu programach o tematyce zdrowotnej, w tym jednym realizowanym przez Gminę Gryfino pn. *Program profilaktyczny „Unplugged” – program przeciwdziałania przyjmowaniu substancji uzależniających przez uczniów*⁴³. Ponadto Szkoła brała udział

⁴³ Skierowany do uczniów klas V-VI.

w programie mającym na celu propagowanie aktywności fizycznej, przeciwdziałaniu otyłości, jak i propagowanie zdrowego stylu życia pn. „Trzymaj formę”⁴⁴. W programie realizowanym od roku szkolnego 2016/2017 brali udział wszyscy uczniowie od klasy V do VIII. Inne programy, w których uczestniczyła Szkoła, dotyczyły w szczególności zdrowego odżywiania⁴⁵, higieny jamy ustnej⁴⁶, zdrowia psychicznego⁴⁷.

(akta kontroli str. 149)

2.9. W okresie objętym kontrolą w Szkole podejmowano działania na rzecz „lekkich tornistrów”. Działania te polegały na uświadamianiu rodziców⁴⁸, jak i uczniów⁴⁹ o konsekwencjach zdrowotnych związanych z nadmiernym obciążeniem tornistrów (plecaków). Uczniowie klas 0-III mieli możliwość pozostawiania podręczników i przyborów w klasach w wyznaczonych do tego miejscach (szafki i regały). Natomiast uczniowie klas od IV-VIII mieli możliwość nieodpłatnego pozostawiania podręczników i przyborów szkolnych w ustawionych na korytarzu Szkoły szafkach, które zostały zakupione w 2017 r. z budżetu Szkoły. Do użytku uczniów było dostępnych 36 szafek, liczba ta była wystarczająca dla wszystkich uczniów – uczniom klas VIII udostępniano indywidualne szafki, natomiast uczniowie klas niższych (IV-VII) współdzielili (po 2 osoby) szafki wyposażone w dwie półki. W szkole nie było możliwości wypożyczenia podręczników, ani nie były dostępne e-podręczniki.

(akta kontroli str. 104-106, 150-152)

Dyrektor wyjaśnił: *Wychowawcy w trakcie roku szkolnego wazyli plecaki uczniów. Były to akcyjne sytuacje. Wyniki tych badań zostały odnotowane i pozostawione w dokumentacji wychowawcy. Z ww. wynikami zostali zapoznani rodzice podczas zebrań w szkole.*

(akta kontroli str. 104-105, 196)

Ważenia plecaków odbywały się m.in. w listopadzie 2017 r., wrześniu, październiku i listopadzie 2018 r., listopadzie 2019 r. W arkuszach wskazywano wagę dziecka, wagę plecaka z zawartością, wagę zawartości oraz wagę samego plecaka. Nie dokonywano analizy wagi plecaka z zawartością do wagi dziecka.

(akta kontroli str. 153-159)

W okresie objętym kontrolą⁵⁰ Państwowa Inspekcja Sanitarna nie przeprowadzała w Szkole kontroli wagi plecaków szkolnych. Kontrola taka została przeprowadzona na zlecenie NIK, w trakcie czynności kontrolnych. Na ogólną liczbę 53 przebadanych uczniów optymalną normę obciążenia ciężaru ciała wagą tornistra (tj. do 10%) uzyskało 38 uczniów, natomiast 14 uczniów znajdowało się w normie wysokiej (tj. do 15%). Przekroczenie wysokiej normy obciążenia ciężaru ciała odnotowano u jednego ucznia (uczennica klasy IV)⁵¹. Ciężar plecaków ponad 71% uczniów nie przekraczał normy niskiej, a ponad 98% uczniów nie przekraczał normy wysokiej.

(akta kontroli str. 105, 143-147, 160-168)

⁴⁴ Organizowany przez Główny Inspektorat Sanitarny we współpracy z Polską Federacją Producentów Żywności.

⁴⁵ Program pn. *Mleko, owoce i warzywa w szkole*, organizator Agencja Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa, skierowany do uczniów klas I-III.

⁴⁶ Ogólnopolski program edukacji stomatologicznej pn. *Niesamowity świat higieny ustnej*, organizator Instytut Blend-a-med Oral-B, skierowany do uczniów klas 0-II.

⁴⁷ Program profilaktyczny pn. *Przyjaciele Zippiego*, organizator Centrum Pozytywnej Edukacji, skierowany do uczniów oddziału przedszkolnego; Program profilaktyki pn. *Myszę pozytywnie*, organizator Instytut Edukacji Pozytywnej, Narodowy Program Zdrowia, skierowany do wszystkich uczniów, tj. klasy I-VIII; Program profilaktyczno-wychowawczy *SAPER*, skierowany do uczniów klas IV-V.

⁴⁸ Podczas okresowych zebrań i informacji zamieszczonej na tablicy informacyjnej Szkoły.

⁴⁹ W formie zajęć wychowawczych.

⁵⁰ Do dnia jej rozpoczęcia, tj. do 16.10.2019 r.

⁵¹ Obciążenie masy ciała ciężarem plecaka na poziomie 19,3%.

2.10. W okresie objętym kontrolą Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Gryfinie dwukrotnie⁵² przeprowadzał kontrolę, w ramach której sprawdzano dostosowanie mebli edukacyjnych do zasad ergonomii. W wynikach ww. kontroli stwierdzono, iż wszystkie meble i sprzęt będący na wyposażeniu sal dydaktycznych posiadały certyfikat bezpieczeństwa. Stanowiska pracy uczniów były dostosowane do zasad ergonomii zgodnie z wymaganiami normy PN-EN 1729-1: 2016-2. Meble były prawidłowo oznakowane.

(akta kontroli str. 113-124)

Dyrektor wyjaśnił: *we wrześniu każdego roku szkolnego przeprowadzano pomiar wzrostu wszystkich uczniów w pozycji stojącej, celem doboru właściwych numerów wysokości ławek i krzeseł. Na ścianie przy wejściu do klas młodszych i w starszych klasach są przygotowane miarki określające wzrost dziecka i rozmiar krzeseł oraz stolików. Na lekcjach informatyki uczniowie dostosowują krzesła stosownie do własnej wysokości ciała pod kontrolą nauczyciela - krzesła regulowane. Nauczyciel z tego pomiaru stanowisk i przydziału miejsc sporządza notatki na swój użytek, w celu weryfikowania zajmowania właściwych miejsc przez uczniów. W szkole przygotowany jest dokument określający rozmiary krzeseł do wysokości dzieci.*

(akta kontroli: 105, 169-173, 196)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole stworzono warunki pobytu uczniów, które ograniczały / minimalizowały czynniki sprzyjające rozwojowi wad postawy. W szczególności zorganizowano zajęcia gimnastyki korekcyjnej dostosowane do potrzeb uczniów, a także pozalekcyjne zajęcia sportowe. Na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego prowadzona była edukacja zdrowotna dotycząca profilaktyki wad postawy. Zajęcia wychowania fizycznego prowadzone były w wymaganym wymiarze czasowym, w formie zajęć klasowo-lekcyjnych. Frekwencja uczniów na zajęciach tych wynosiła średnio ponad 88%. Sala gimnastyczna, jak i pozostała infrastruktura sportowa, umożliwiały pełną realizację zajęć wychowania fizycznego. W Szkole podejmowano działania na rzecz lekkich tornistrów. Wszystkim uczniom udostępniono bezpłatne miejsca (w klasach lub szafkach na korytarzu) do pozostawiania podręczników i przyborów szkolnych. Organizacja stanowisk pracy uczniów spełniała wymagania ergonomii.

OBSZAR

3. Działania informacyjne i edukacyjne na rzecz eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy ciała.

Opis stanu
faktycznego

3.1. Na tablicach informacyjnych znajdujących się na korytarzu w Szkole oraz w niektórych salach dydaktycznych zamieszczone były materiały informacyjne dotyczące profilaktyki wad postawy.

(akta kontroli str. 150, 174-178)

Nauka przyjmowania właściwej postawy ciała oraz informacja na temat konsekwencji i ryzyk problemów zdrowotnych związanych ze zniekształceniem kręgosłupa była przedmiotem zajęć wychowawczych z uczniami oraz realizowanych programów o tematyce zdrowotnej np.: „Trzymaj Formę” oraz „Myślę pozytywnie”. Przykładowo zrealizowano zajęcia wychowawcze o tematach: Zdrowotne, społeczne i moralne następstwa uzależnień (także od smartfonu, konsekwencji „smartfonowej szczy”); ważenie tornistrów i zajęcia nt.: „Co ma być w tornistrze”. Rodzice w okresie objętym kontrolą nie występowali do Dyrektora z wnioskami o podjęcie profilaktyki

⁵² Tj. 18.12.2017 r. i 25.10.2018 r.

wad postawy. Ponadto Szkoła współpracowała z pielęgniarką szkolną i rodzicami, co opisano w pkt 1.4. i 1.5. wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 104-108)

W okresie objętym kontrolą na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród rodziców uczniów ustalono, iż u 54 na 70 uczniów Szkoły nie stwierdzono wad postawy ciała. W zakresie przeprowadzenia w Szkole badań dzieci pod kątem wad postawy w 39 przypadkach wskazano, że były przeprowadzone takie badania, 20 ankietowanych odpowiedziało, iż takie badanie nie było przeprowadzane. Natomiast 11 osób nie wiedziało czy takie badania w ogóle były przeprowadzane. 37 ankietowanych wskazało, iż otrzymało informację o wynikach badań przesiewowych, natomiast 30 osób, że takiej informacji nie otrzymało. W przedmiocie źródła, z którego rodzice czerpią wiedzę na temat wad postawy - 33 osoby odpowiedziały, iż czerpią ją ze szkoły/od wychowawcy, natomiast 32 ankietowanych z internetu. Wiedzę na temat wad postawy od lekarza rodzinnego pozyskało 45 osób. Odpowiadając na pytanie czy podejmowana w Szkole profilaktyka wad postawy ciała uczniów była wystarczająca, 10 osób odpowiedziało, że zdecydowanie tak, 24 – raczej tak, natomiast 30 osób wskazało, że trudno powiedzieć czy podejmowana profilaktyka była wystarczająca. Tylko 3 osoby wskazały, iż była ona raczej niewystarczająca, a 1 osoba, że zdecydowanie niewystarczająca.

(akta kontroli str. 179-183)

Przeprowadzone wśród nauczycieli badanie ankietowe wykazało, iż 14 (z 20) dobrze ocenia swój poziom wiedzy na temat wad postawy. Wszyscy ankietowani odpowiedzieli, iż problem wady postawy był przekazywany rodzicom uczniów, a dzieci były zapoznawane z czynnikami wpływającymi na wady postawy ciała głównie na zajęciach dydaktycznych. Zadowolonych z profilaktyki wady postawy⁵³ realizowanych w Szkole było 16 nauczycieli.

(akta kontroli: 184-185)

Stwierdzone
nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

NIK pozytywnie ocenia działania informacyjne i edukacyjne podejmowane w Szkole na rzecz eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy ciała. Informacje w tym zakresie były przedstawiane zarówno uczniom, jak i rodzicom. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród rodziców wykazały, że podejmowane w Szkole działania profilaktyczne w zakresie wad postawy były wystarczające.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

⁵³ Tj. osoby, które udzieliły odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak.

z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Szczecin, dnia 16 grudnia 2019 r.

Kontroler
Adam Milczarek
inspektor k.p.

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor

.....
podpis